

Bəzi mənbələr hesab edir ki, Xan Şuşinski mahnını 1918-ci ildə Şuşada dalğalanan üçrəngli bayrağımıza xitabən yazıb. İlk misrədə "başı dumanlı" yerinə "abı dumanlı" ifadəsinin işləndiyini və xanəndənin istifadə etdiyi "abı duman", "qırmızı kofta", "yaşıl tuman" ifadələrinin bayrağımızın üç rəngini təsvir etdiyini söyləyirlər. Qeyd edək ki, Xan Şuşinski Cümhuriyyətimizin mövcud olduğu dövrdə respublikanın ictimai-siyasi mədəni həyatında yaxından iştirak etmiş, konsert proqramları, tədbirlərdə çıxış edərək əlindən gələni asırgəməmişdir.

Onu da qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycan bəstəkarlıq məktəbinin təşəkkülü, eləcə də Azərbaycan musiqi mədəniyyətinin təkamülü bilavasitə bəstəkar yaradıcılığının xalq musiqisi ilə qarşılıqlı əlaqəsindən qidalanır. "Segah" ladında bəstəkarlarımız bir çox əsərlər bəstələmişlər. Dahi bəstəkarımız Ü.Hacıbəyli yaratdığı opera və operettalarda məhz bu laddan geniş istifadə edib. Onun "Leyli və Məcnun" operasından I şəkil – xor (segah cahargah), həmin şəkildə "Leyli-Məcnun" dueti, V şəkil "Məcnunun şikayəti", digər operası olan "Koroğlu" operasında üverturada əsas mövzu, I pərdə Nigarın ariyası (Rövşəndir məni yaşadan) (Segah-Rast-Segah) segah ladi üzərində bəstələnmişdir. Azərbaycan musiqisində ilk musiqili komediya janrının banisi olan dahi bəstəkarımız özünün son operettası "Arşın mal alan"da Əsgərin ariyası (Naləyəndir ney kimi), Gülçöhrənin ariyası ("Pərişan zülfü"), Gülçöhrənin etirafı (Məni saldı yaman dərdə), Asyanın mahnısı (Gözəlim, yar gözəlim), Asyanın rəqsi, Süleymanın mahnısı (Nədir sənin dərdin), Tellinin mahnısı (Yar o yanda, sən bu yanda), Soltan bəyin kupletləri (sən dul, mən dul

kimi musiqi nömrələrini məhz həmin lad-məqam üzərində yazıb. Bu ənənə onun mahnı janrında da öz əksini tapmışdır. Qeyd etməliyə ki, dahi bəstəkarın "Sənsiz" romanı da Segah ladi üzərindədir.

Segah lad-məqamında musiqilərə digər bəstəkarlarımızın yaradıcılığında da geniş rast gəlinir: F.Əmirovun "Sevil" operasında Atakişinin kupletləri, V.Adıgözəlovun "Segah" simfonik muğamı, "Qərənfil" musiqi qəzəli, C.Cahangirovun "Aylı gecələr", "Ana", R.Mirişlinin "Dalğalar", H.Xanməmmədovun "Güllü", S.Rüstəmovun "Həkim qız", "Oxu gözəl", A.Rzayevanın "Evimizə gəlin gəlir" və sair.

Ramiz Mirişlinin I.Səfərlinin sözlərinə bəstələdiyi "Dalğalar" mahnısı xüsusi diqqətə layiq əsərlərdən biridir. Lirik, axıcı musiqi ilə sözlərin vəhdəti insanda incə, kövrək hisslər yaradır. Dənizdə olan sevgilisi üçün narahət olan aşiqin dalğalara valvarışından bəhs edən mahnıda "Segah" muğamının intonasionaları xüsusi maraq doğurur. Burada bəstəkar "Segah" muğamının "Mayeyi-segah, Şikəsteyi-fars şöbəsi"ndən istifadə etmişdir.

"Dalğalar" mahnısını daha da təsirli edən onun ilk ifaçısı, sevimli xanəndəimiz, respublikanın Xalq artisti Şövkət Ələkbərova olmuşdur. Şövkət xanımın təkrar olunmaz, həzin səsi, professional oxu tərzii hələ uzun müddət dinləyicilərin qulaqlarından getməyəcək.

Son olaraq onu qeyd etməliyə ki, bu lad üzərində bəstələnən mahnıların, o cümlədən xalq musiqisi incilərinin, folklor nümunələrinin hər birinin həm məzmun, həm də forma etibarilə təhlili mükəmməl tədqiqat əsərinin mövzusuudur. Hər bir dinləyicidə yaratdığı lirik-emoşional ovqatla seçilən musiqi parçaları bundan sonra da köhnülər oxşayıb, an kövrək məqamlarda ruhların tərcümanı olacaqdır. ♦

Ədəbiyyat:

1. Abdullazadə G.A. Qədim və Orta əsrlərin musiqi mədəniyyəti (Şərq və Qərb kontekstində). Bakı, 2009.
2. Ağaəliqızı İ. Azərbaycan musiqisi zövq mənbəyidir. B., 2002.
3. Azərbaycan xalq musiqisi (oçerklər). B., "Elm", 1981.
4. Azərbaycan etnik musiqisi. B., 2006.

Резюме

В статье речь идёт об особенностях песен сочинённых на ладе Сейгах.

Ключевые слова: Сейгах, лад, фольклор, песня, композитор.

Summary

In the presented article we are talking about the features of songs composed on the frets of Segah.

Key words: Segah, lad, folklore, song, composer.